

Kentleri Nasıl Dönüştürmeli?

Hazırlayan: Mehmet Nazım ÖZER - Y. Şehir Plancısı

Dünya kentleri hızla büyümekte ve değişmektedir. Özellikle küreselleşen dünyada yaşanan sosyal, kültürel ve ekonomik değişimler kent ve kentsel mekanlarda çeşitli sorunları ortaya çıkarmıştır. Son yıllarda ülkemizde, kentsel sorunların çözümünde kentsel dönüşüm kavramı; ülkemiz kentlerini yöneten idarecilerin çok kullandığı bir proje üretme yöntemi olarak ortaya çıkmıştır.

Kentsel dönüşüm sürecinin; değişik aktörleri ve çıkarları içeren, çeşitli, karmaşık ve genellikle belirsizce tanımlanan bir eylemler dizisi olduğunu belirtebiliriz.¹ Kentsel dönüşüm; "kentsel sorunların çözümünü sağlayan ve değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir vizyon ve eylem" olarak tanımlanmaktadır.¹

Ancak ülkemizdeki kentsel dönüşüm projeleri yukarıda tanımlanan süreç ve içerikten farklı yorumlanmaktadır. Kentsel dönüşüm adı altında gerçekleşen projeler incelendiğinde sorunları şu alt başlıklar altında toplayabiliriz;

• Mülkiyet boyutu (Kamusal alanın özelleştirilmesi):

Kamuya ait alanların özel imar hakları ile özel yatırımcılara satılarak özelleştirilmesidir. Bu nedenle birçok kentsel dönüşüm çalışmaları akademik ve mesleki çevreler ile sivil toplum örgütleri tarafından ekonomik çıkarlara hizmet eden rant projeleri olarak değerlendirilmektedir.

• Kent kültürü ve kimliği boyutu:

Kentsel dönüşüm projeleri sadece kentin fiziksel dokusunu değiştirmekle kalmamakta, ayrıca kentsel yaşam yada kent kültürünü de etkilemektedir. Sonuçta yerin doğasına, sorunlarına ve potansiyellerine uymayan ve yerel halkın dışlandığı kentsel yaşam vizyonu yaratılmamış uygulamalar ile kent kültürü ve kimliği olumsuz etkilenmektedir.

• Şeffaflık ve katılım boyutu:

Kentsel dönüşümle yaratılacak yaşam kalitesi, kamunun yararlanmasına değil de birkaç kişi veya gruba sunulmaktadır. Kentsel dönüşüm projelerinde, kentsel kararlarda demokratik bir sürecin işletilerek halkın bilgilendirilmediği, yerel ve kent sakinlerinin eşit bir ortak olarak görülmediği süreçler yaşanmaktadır.

• Kent planlama boyutu:

Kentsel mekanda sorunların ne olduğu ve saptanan sorunun nasıl çözümleneceğine ilişkin yöntemin belirlenmesi gerekir. Böylece sorunları algılama ve tanımlama yaklaşımı, belirlenecek politikalara karar verilmesinde önemli rol oynar. Ayrıca kentsel dönüşüm projelerinin planlama sürecinden soyutlanarak parçacı üretilmesi nedeniyle kentle entegre olamamaktadır.

Planlama dergisinin bu sayısında, kent mekanına yönelik bu düzenleme çalışmalarına alternatif bir kentsel dönüşüm modelinin ne olabileceği sorusuna yanıtla, proje elde etmekte yarışmalar yönteminin düşünülmesi, tartışılması amacıyla son dönemlerde yapılan planlama, tasarım ve mimarlık yarışmaları birer kentsel dönüşüm proje örnekleri olarak ele alınmaktadır. Yayınlanmakta olan bu projeler şunlardır:

• İstanbul Metropol Planlama Bürosu, Beylikdüzü "Cumhuriyet Caddesi ve Yakın Çevresi" Kentsel Tasarım Proje Yarışması.

Beylikdüzü'ndeki yoğun toplu konut bölgesinde sosyal donatı ve açık alanları kent yaşamıyla bütünleştirecek,

• Bursa Osmangazi Belediyesi, Kızıyakup Kent Parkı Kentsel Tasarım Ve Mimari Proje Yarışması

Bursa'nın merkezinde bulunmasına karşın yıllardır çöküntü bölgesi olan Kızıyakup Mahallesi'ni kentin sosyal yaşamına katacak,

• Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari Ve Kentsel Tasarım Projesi

Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Emekli Sandığı mülkiyetindeki alan kentin gelişmesi ve büyümesi sonucu artan, açık alan ve meydan gereksinimini karşılayacak

çözüm arayışları yarışma projesiyle elde edilmektedir.

Kentsel dönüşüm projelerinin yarışmalar yoluyla elde edilmesi ile çok seçenekli, kenti planlama bütününde değerlendirecek kent kültürü ve kimliğine olumlu katkıları sağlayan ve katılımcı bir tartışma ortamında üretilmesi sağlanmış ve yukarıda belirtilen olumsuzluklar önlenmiş olacaktır.

¹ Turok, I., (2005), Kentsel Dönüşümde Yeni Eğilimler ve Yönetişim, Uluslar arası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu İstanbul 2004-Küçükçekmece Belediyesi Atölye Çalışması 27-30/11/2004, s 25-30, İstanbul.